

ПАРАЛЕЛНИ ПРОИЗВОДСТВА В МЕЖДУНАРОДНИЯ ИНВЕСТИЦИОНЕН АРБИТРАЖ

Мурадие Ахмед Кърмаджъ
East China University of Political Science and Law

PARALLEL PROCEEDINGS IN THE INVESTMENT TREATY ARBITRATION

Muradie Ahmed Karmadzha

Резюме: С увеличаването на международните инвестиционни споразумения нарасна и броя на инвестиционните спорове. Това, от друга страна, доведе до появата на различни усложнения в инвестиционния арбитраж. Паралелните производства са сред значимите усложнения, тъй като предизвикват риск от противоречиви решения, както и значително застрашават целостта на процеса. Следователно, научни изследвания, които търсят отговор на проблема са необходими. Именно такива изследвания са задача на настоящата статия. Първата част от изследването илюстрира същността на проблема и изследва проблематичните паралелни производства. Втората част обръща внимание на рисковете, предизвикани от тези производства. Тази част също разглежда съществуващите механизми, които биха могли (до някаква степен) да предотвратят или преодолеят появата на паралелни производства. Заключителната част от настоящето научно изследване включва кратък анализ на последните реформи, представени от UNCITRAL Working Group III на 39-та сесия на „Реформи за уреждане на спорове между инвеститор и държава“.

Ключови думи: международен инвестиционен арбитраж, паралелни производства, инвестиционни споразумения, уреждане на спорове, арбитражни съдилища, противоречиви решения.

Abstract: The significant increase in the number of international investment agreements impacts the rise in investment disputes. The growth of investment disputes led to various complications within the investor-State dispute settlement process. A problem of significant importance appears to be the concern of parallel proceedings. It is a concern that may engender a higher risk of inconsistent and conflicting decisions, thus causing considerable disadvantages for the whole dispute settlement process. Therefore, research seeking a solution to the problem of parallel proceedings is needed. Such research is the task of the present paper. The first part of the research illustrates the nature of the problem and examines the problematic parallel proceedings. The second part focuses on the risks posed by such proceedings. This part also examines the available mechanisms that (to some extent) could prevent or overcome the occurrence of parallel proceedings. The final part of the Research paper includes a brief analysis of the recent reforms given by UNCITRAL Working Group III at the 39th Session of 'Investor-State Dispute Settlement Reforms.'

Keywords: international investment arbitration, parallel proceedings, investment agreements, dispute settlement, arbitration tribunals, conflicting decisions.

I. Въведение

Преките чуждестранни инвестиции играят съществена роля в развитието на международното икономическо право. Чрез тях държавите предоставят инвестиционни възможности, които допринасят за икономическото развитие на страната. Двустранните инвестиционни споразумения, сключени между различните държави, целят да гарантират правната защита на инвеститорите. След като даден инвеститор инвестира в определена държава, получава гарантирана защита по силата на сключеното споразумение. В случай на спор, инвеститора притежава правото да се основе на механизма за уреждане на спорове, приет в двустранното споразумение. Освен това, инвеститора може да има правен интерес да преследва същия спор чрез друг механизъм за решаване на спорове. Следователно, една такава ситуация води до паралелното разглеждане на един и същи спор чрез два различни процеса и повдига въпроса *„Допустими ли са паралелните производства в международния инвестиционен арбитраж?“*

Двустранните инвестиционни споразумения са първите международни съглашения, които създават правна рамка за уреждането на чуждестранните инвестиции. Тези споразумения се сключват между две или повече държави и освен че насърчават международните инвестиции, също така гарантират правата на инвеститорите. Повече от 2 926 двустранни международни споразумения съществуват досега.¹ Динамизмът в сключването на международни споразумения е един от факторите, предизвикващ множество производства, включително паралелни едно на друго.

Заслужава си да се отбележи, че международният инвестиционен спор трябва да бъде разграничен от международния търговски спор. Ако, от една страна, дадена чуждестранна корпорация продава нефтено оборудване на чужда държава, то тази корпорация не може да бъде класифицирана като инвеститор и дейността ѝ няма характера на инвестиционна цел, а на търговска. Ако, от друга страна, тази корпорация сключи договор за концесия, или придобие лиценз от правителството на дадена държава, то тогава един от субектите по договора ще бъде чуждестранен инвеститор, а дейността ще бъде с инвестиционна цел. Следователно, в случай на спор, той ще бъде категоризиран като международен инвестиционен спор.

Традиционно международните инвестиционни спорове се уреждат от местните съдилища или чрез дипломатическа защита. Дипломатическата защита е механизъм, чрез който чуждестранният инвеститор търси защита и представителство от собствената си държава (държава по произход). Изследванията показват, че поради съществените си недостатъци, местните съдилища и дипломатическата защита не са предпочитан метод за решаване на спорове.² В отговор на което беше създаден Международният център за решаване на инвестиционни спорове (ICSID). Със създаването му за първи път международният арбитраж беше приет като начин за решаване на спорове между приемащата държава и чуждестранния инвеститор. По-конкретно, член 25, ал. 1 от т. нар. „Вашингтонска конвенция“³ определя компетентността на Центъра да разглежда спорове, възникващи по отношение на инвестиция между приемаща държава и чуждестранен инвеститор. Независимо от това, компетентността на Центъра е доста ограничена поради различни фактори като един от тях е принципът за

¹ United Nations Conference on Trade Development (UNCTAD), International Investment Policy Hub (2017)

² Maffezini v The Kingdom of Spain, Decision of the Tribunal on Objections to Jurisdiction Dated January 25, 2000, 15 ICSID Review - Foreign Investment Law Journal 2012 (2001) Para. 55;

³ Washington Convention, art.25, para 1

изчерпване на местните средства за защита. Следователно, дори и инвестиционното споразумение да съдържа специфична клауза за уреждане на спор, това не изключва възможността или не ограничава инвеститора да търси удовлетворение на интереса си по друг ред.

Съществуват множество причини, водещи до паралелни производства. Една от съществените е, че международните инвестиционни съглашения не включват стриктни дефиниции на основните понятия като „инвеститор“ и „инвестиция“. Тези договори позволяват термините да бъдат широко интерпретирани. Независимо от причината, водеща до двустранни производства, същността на проблема остава един и същ. Същността се крие във факта, че проблематичните паралелни производства застрашават целостта на процеса за решаване на спорове. От една страна, предизвикват забавяне и увеличаване на финансовата тежест, а от друга страна, застрашават легитимността на международният арбитраж поради липса на съгласуваност.

II. Същност на проблема и видове проблематични паралелни производства

Самюел Уърдсуърт е известен арбитър, специализирал в областта на международното публично право и международния арбитраж. В една от публичните си речи той дискутира проблемите, възникващи от паралелните производства. За да определи същността на проблема, той препраща към наблюденията на Хераклит през 480 г. пр.н.е. По-конкретно той цитира гръцкия философ, че *„Човек никога не стъпва два пъти в една и съща река, защото реката вече не е същата и човекът вече не е същият.“* С други думи, двустранните международни договори гарантират определени права на чуждестранните инвеститори. Освен тези договори обаче, инвеститорът може да има легитимни права, възникващи от друг вид договори и споразумения. Следователно, възможностите инвеститорът да търси най-благоприятния за него форум за решаване на даден спор могат да бъдат повече от един. От друга страна, въз основа на принципа *Kompetenz-Kompetenz*, възприет в повечето арбитражни законодателства, съдът и международните трибунали разполагат с правомощието да се произнасят автономно по въпроса дали разполагат с компетентност. Практиката на международния инвестиционен арбитраж показва, че действието на този принцип води до ситуации, в които различни международни форуми за решаване на спорове могат да приемат един и същи спор за разглеждане. Освен това международните форуми не са свързани помежду си и няма международно признати правила за координация между тях. Ето защо не съществува възможност за икономично и компромисно разглеждане на паралелни производства, а това от една страна може да доведе до появата на противоречащи решения, а от друга – да застраши съгласуваността на произнасянията.

2.1. Искове, предявени от множество инвеститори

Двустранните инвестиционни споразумения не включват стриктни понятия за „инвеститор“ и „инвестиция“. Често тези понятия биват широко интерпретирани, което води до възможността освен преките, така и непреките инвеститори да попаднат под защитата на инвестиционното споразумение. Следователно, широката интерпретация води до възможността множество инвеститори да предявят един и същи иск пред една или множество международни форуми за решаване на спорове.⁴ Делата

⁴ Yannaca-Small Katia, „Parallel Proceedings“, Oxford University Press, 2008, Volume 1, p.4;

SME и *Lauder* срещу Чешката република⁵ са пример за такава ситуация. Чешката република беше обект на две различни UNCITRAL производства относно някои правителствени мерки по отношение на местна компания, която притежава телевизионен лиценз. Бяха предявени почти едновременно два иска – от една страна, прекият акционер, *Lauder*, въз основа на международното споразумение между САЩ и Чешката република (в Лондон), и от друга страна, Холандската компания, *SME Czech Republic*, която притежаваше дялове в местната компания, въз основа на споразумението между Холандия – Чешка република, (в Стокхолм). Чехия надделя срещу прекия акционер, но беше осъдена да заплати значителна компенсация на *SME*. Предвид големия брой от непреки акционери във всяка компания, рискът от множество производства по отношение на едно и също вземане и мерки е реален.

2.2. Съвместни иски

Както вече беше споменато, двустранните инвестиционни споразумения създават правна рамка, осигуряваща защита интересите на инвеститорите по отношение на инвестицията, направена в държава-членка по споразумението. Следователно, в случай на спор инвеститорият може да потърси разглеждане на спора по правния ред, уреден в споразумението. Чуждестранните инвестиции често включват и други договори между приемащата държава или субекти на приемащата държава като договора за концесия. Вследствие на това правата на инвеститора по всеки инструмент са различни и не винаги са взаимосвързани. С други думи, инвеститорият може да притежава множеството правни основания, които да създадат реална възможност за удовлетворяване на един и същи интерес пред различни форуми за решаване на спорове, следователно това увеличава рискът от появата на паралелни производства.

2.3. Други видове ситуации

Проблематични паралелни производства могат да възникнат и поради припокриването на компетентност между различните съдилища и трибунали. Един спор, възникнал от непряка конфискация на частна собственост, принадлежаща на чуждестранен инвеститор, може да предизвика освен международен арбитраж, също и производство пред Европейският съд по правата на човека и Международния съд на ООН. Въпросът, който се поставя тук, е дали различните иски, основани на едни и същи факти, но произтичащи от различни основания, могат да бъдат приети като идентични.

Друга ситуация, която може да предизвика множество производства и паралелни един на друг спорове е тази, при която по отношение на една и съща държавна мярка множество инвеститори предявяват иск. Това може да доведе до множество различни решения. Такава ситуация възникна, когато Испания въведе промени в тарифите за възобновяемата енергия от 2008 г. насам. Тази мярка засегна десетки инвеститори, които заведоха множество арбитражни иски. Според статистиката на GAR18⁶ към 11 август 2016 г., чуждестранни инвеститори са подали най-малко 22 арбитражни иски срещу Испания пред ICSID.

⁵ *SME Czech Republic BV (The Netherlands) v Czech Republic (final award) (UNCITRAL.2003) Para 207;*

⁶ ‘The Guide to Energy Arbitrations - Second Edition - GAR - Global Arbitration Review, Chapter: Investment Disputes Involving the Renewable Energy Industry Under the Energy Charter Treaty’, June 2017;

III. Рискове

С оглед на гореизложеното, паралелните производства увеличават риска от противоречиви решения, какъвто беше случаят с делото *CME/Lauder*. Освен това, съществуването на множество съдебни производства ангажира страните относно подготовката по делата, което увеличава времето и разходите по процеса. Заслужава си да се отбележи, че в международните арбитражни производства по инвестиционни дела ответникът е винаги Държава-членка по споразумението. Следователно, когато инвеститорът инициира множество производства това значително засяга развиващите се и слабо развитите държави. Изследванията показват, че средните разходи за защита на иск от инвеститор са 4.5 милиона щатски долара.⁷ В ICSID арбитраж средните разходи, направени от ищец и ответник са около 4 до 5 милиона щатски долара.⁸ По делото *Yukos Oil Company*⁹, Русия беше осъдена да заплати 50 милиарда щатски долара, а Еквадор 1,77 милиарда щатски долара по делото *Occidental case*¹⁰.

Една от основните характеристики на международния арбитраж е, че решението е окончателно и обвързва страните. Именно спазването на принципите на окончателност, добросъвестност и право на справедлив процес осигурява голяма предвидимост и прозрачност в процеса. Когато страните преследват един и същ интерес чрез повече от едно производства се увеличава възможността от противоречащи си решения и следователно се нарушават основните принципи в процеса.

IV. Съществуващи механизми

Въпреки, че клаузите в международните инвестиционни споразумения, както и арбитражните институционни правила се развиват непрекъснато, все още няма еднозначен отговор на въпроса какъв подход следва да предприемат арбитражите и международните съдии в случай на паралелни производства. Съществуват определени механизми – правила и принципи, които целят да дадат отговор на този въпрос. За целите на тази статия ще бъдат разгледани следните механизми – принципите *Res Judicata* и *Lis Alibi Pendens*, специфични клаузи в двустранните инвестиционни споразумения и процесуални механизми.

4.1. Принципите *Res Judicata* и *Lis Alibi Pendens*

Принципът *Res Judicata* е познат в международното право като принцип на справедлива кауза. Съгласно този принцип, предишно и окончателно решение, прието от съд или арбитражен трибунал, е окончателно в последващи производства, при които субектът, предметът и основанието е едно и също (*triple identity test*).¹¹ В областта на международното право, този принцип е от голямо значение. От една страна, прилагането му предотвратява паралелните производства и предпазва от възможността за двойна компенсация, а от друга страна увеличава предвидимостта и съгласуваността

⁷ Trishna Menon, Gladwin Issac, ‘Developing Country Opposition to an Investment Court: Could State-State Dispute Settlement be an Alternative?’, Kluwer Arbitration Blog, February 17 2018;

⁸ Jeffery P., How Much Does an ICSID Arbitration Cost? A Snapshot of the Last Five Years Commission (Vannin Capital) 29th February 2016;

⁹ Yukos Universal Limited v Russian Federation, Final Award, PCA Case No AA 227, IIC 652 (2014), ICGJ 481 (PCA 2014), 18th July 2014, Permanent Court of Arbitration [PCA];

¹⁰ Occidental Petroleum Corporation and Occidental Exploration and Production Company v. The Republic of Ecuador, ICSID Case No. ARB/06/11;

¹¹ International Law Association (ILA), ‘Interim Report: ‘Res Judicata’ and ‘Arbitration’ in Report of the Seventy-First-Conference (Berlin Conference 2004) at 2;

в процеса. Въпреки че се водят спорове относно приложимостта на *Res Judicata*, много от международните съдилища, включително Международният съд на ООН и Европейският съд по правата на човека възприеха този принцип в множество дела. В делото *Plama Consortium Ltd vs Republic of Bulgaria*¹², в отговор на искане от страна на ответника, арбитражният трибунал приложи принципа *Res Judicata* и установи, че неговото решение ще бъде окончателно при последващи производства.

За разлика от *Res Judicata*, който засяга вече приключило производство, *Lis Alibi Pendens* е принцип, който суспендира всяко едно следващо производство щом вече има образувано такова. Този принцип отново поставя изискването страните, предметът и основанието да бъдат едни и същи. Единствената разлика е, че този принцип предполага протичащ процес и приложението му автоматично предотвратява появата на паралелно производство.

Независимо, че и двата принципа биха предотвратили паралелните производства, то това не е в цялост. Често международните съдии и арбитри възприемат изискването за един и същ предмет, страни и основание прекалено стриктно. Това от друга страна не изключва останалите хипотези на двустранни производства като случаите на предявяване на иск от индиректен акционер или предявяване на иск въз основа на друго основание. Практиката на международния инвестиционен арбитраж показва, че приложението на тези принципи е ограничено.

4.2. Специфични клаузи в двустранните международни споразумения

Повечето инвестиционни споразумения включват специфични клаузи, които в определени случаи биха предотвратили паралелните производства.

„*Umbrella clause*“¹³ или клаузата „чадър“ е такъв тип клауза, независимо че предназначението ѝ има друга цел. Включването на „*Umbrella clause*“ в международните споразумения може да предотврати появата на два процеса - пред местния съд и международния арбитраж, като създава възможност за инвеститора да предяви и двата иска пред международен арбитраж. Независимо това, приложението на тази възможност е също ограничена, защото не изключва склонността на инвеститора да преследва един и същи иск пред различни форуми.

„*Fork in the Road clause*“¹⁴ е друг вид клауза, която позволява на инвеститора да избере само един възможен форум за решаване на спор, като изключи всички останали хипотези. Въпреки че тази клауза прави избора неотменим, приложението ѝ е все още двусмислено. „*Fork in the Road clause*“ не конкретизира дали приложението ѝ обхваща всички видове иски, тоест и иски с основание, произтичащо от други договори.

Една от функциите на клаузата „*Изчерпване на местните средства за защита*“ е да предотврати появата на паралелни производства между местните съдилища и международните трибунали. Тази клауза изисква от инвеститора да предяви иска си първо пред местния съд в приемащата държава. След изтичането на определен период от време, инвеститорът може да предяви същия иск пред международен арбитраж.

¹² *Plama Consortium Ltd v Republic of Bulgaria*, ICSID Case No. ARB/03/24, Decision on Jurisdiction, 8 February 2005, at paras 180–1

¹³ K Yannaca Small, 'Interpretation of the Umbrella Clause in Investment Agreements', OECD Working Paper (October 2006).;

¹⁴ *France - Argentina BIT (Art.8.2)*: „...Once an investor has submitted the dispute either to the jurisdiction of the Contracting Party involved or to international arbitration, the choice of one of the other of these procedures shall be final.”

раж. Включването на такава клауза в инвестиционните споразумения е доста критикувано. Много от критиците вярват, че местният съд може да бъде предубеден срещу инвеститора и да се стреми да облагодетелства интереса на държавата. Въпреки че тази клауза би предотвратила появата на двустранни производства, то тя отново не обхваща в цялост всички възможни ситуации на паралелни производства.

4.3. Процесуални механизми

Съединяването на иски (*Consolidation of claims*) е един от процесуалните механизми, който позволява международните трибунали да разгледат два или повече иска в един процес. Предимствата и недостатъците на този процесуален механизъм са изтъкнати от множество учени. Проф.- Др. Кай Хобър изтъква предимствата, като подчертава, че „*съединяването на иски е много ефективен механизъм за координиране на множество иски.*”¹⁵ От друга страна, Катя Янака-Смол изтъква съществените недостатъци. Сред тях са проблеми, свързани с процесуалната сложност на тези дела, възможни затруднения относно назначаване на трибунал, както и проблеми, засягащи конфиденциалността на страните.¹⁶ Именно тези проблеми се срещат често и в практиката на международния инвестиционен арбитраж – напр. делото *High Fructose Corn Syrup*¹⁷ case и *Softwood Lumber case*.¹⁸

Спиране на производството е друго процесуално средство, чрез което паралелните производства могат да бъдат избегнати. В израз на акт на учтивост, всеки международен трибунал може да спре производство, ако има вече друго образувано производство. В делото *Southern Pacific Properties v. Egypt*¹⁹ трибуналет реши, че международните съдилища имат присъща възможност да проявят акт на учтивост и спрат производството, образувано пред тях, ако вече има образувано такова пред друг международен форум за решаване на спорове. Недостатъкът на този механизъм е, че значително увеличава времето, в което искът трябва да бъде решен, тоест възпрепятства целта на международния арбитраж за бързо и ефективно решаване на спорове.

Съществуват други два процесуални механизма, които също биха предотвратили паралелните производства, но употребата им е доста спорна и ограничена. Сред тях е *Отказът от компетентност*. Отказът е възприет като екстремна стъпка в съдебния процес и може да се осъществи в случаите, когато делото включва въпроси, засягащи международната публична политика. Общоприето е, че арбитражите трябва да избягват действия, засягащи публичната политика. Следващият процесуален механизъм, чиято употреба е също доста спорна, е *Доктрината за злоупотреба с процеса*. Злоупотреба в процеса има, когато едната страна по делото предприема действия, които са във вреда на другата страна и застрашават процеса в цялост. В делото *Albacora v Ecuador*²⁰ съдът отказа да приеме аргумента, че паралелното производство пред мест-

¹⁵ Hober, Kaj, Op., cit.;

¹⁶ Yannaca-Small, Katia, Op.cit.pp.18-26;

¹⁷ Archer Daniels Company and Tate & Lyle Ingredients Americas, Inc. v Mexico, ICSID Case No. ARB(AF)/04/05, Order of Consolidation Tribunal (20 May 2005), paras. 5-9;

¹⁸ „Consolidation of Claims: A Promising Avenue for Investment Arbitration?“, OECD (2006) Publishing, Paris;

¹⁹ Southern Pacific Properties (Middle East) Ltd v Egypt, 3 ICSID Rep 112 (1985) and 3 ICSID Rep 131 (1988)

²⁰ Bohmer, Lisa, „Analysis: In *Albacora v. Ecuador* Award, Arbitrators Reject All Claims, Failing to See a „Formal and Unambiguous Promise” on Exemption from Income Tax” (Investment Arbitration Reporter, 26 July 2019);

ния съд в Еквадор е злоупотреба с процеса. Съдът установи, че производствата пред местния съд не са рискови. Следователно, употребата на тази доктрина вдига съществено прага на доказването ѝ.

V. Заключение и реформи

Последната част от настоящето научно изследване цели, от една страна, да обобща казаното по-горе, а от друга страна, да разгледа препоръките, дадени от UNCITRAL Working Group III в 39-та си сесия на реформи в международния инвестиционен арбитраж.

Паралелните производства са нежелани поради множество причини.²¹ Тези производства, освен че увеличават цената и продължителността на разглеждане на делото, също така застрашават легитимността, съгласуваността и последователността в международния арбитраж.²² Все още липсва единен подход при появата на идентични производства. Поради стриктния тест за идентичност на страни, предмет и правно основание, принципите *Res Judicata* и *Lis Alibi Pendens* са с ограничено и неефективно приложение. В това отношение, UNCITRAL Working Group III²³ предвиди необходимостта от последващо развитие на тези принципи, както и създаване на конкретни насоки относно тяхното приложение.

Специфичните клаузи в международните споразумения също имат ограничено приложение. Обединението на искове се възприема като сравнително ефективен способ за избягване на множество производства. Въпреки това, изискването за съгласие на страните, както и процесуалните сложности на тези дела са съществени пречки за систематичното приложение на този правен способ. Някои от международните споразумения включват клауза за съединяване на искове като инвестиционното споразумение между Европейския съюз и Сингапур.²⁴ С оглед на това, Работната група акцентира върху „създаването на по-добра координация между арбитражните институции“, както и определянето на предпоставките при упражняването на този процесуален способ. Относно Доктрината за злоупотреба с процеса, Работната група предлага „последващо развитие на принципа, както и създаване на препоръки за приложението ѝ.“

Включването на забранителни клаузи в инвестиционните споразумения е сред значимите препоръки за реформи. Имат се предвид клаузи, които забраняват предявяване на искове от инвеститори, когато самото дружество вече образувало производство. Също така и клаузи, които ограничават избора на форум за решаване на спор.

В заключение, сравнителна голяма част от идеите за реформи са все още в процес на развитие и инкорпориране.

²¹ Gabrielle Kaufmann-Kohler, 'How to handle parallel proceedings: A practical approach to issues such as competence-competence and anti-suit injunctions', 2008 Dispute Resolution International pg. 110-113;

²² Shookman, Jamie, Op. cit., p.362-363;

²³ United Nations Commission on International Trade Law, Working Group III (Investor-State Dispute Settlement Reform), Thirty-ninth session, 'Possible reform of investor-State dispute settlement (ISDS): Multiple proceedings and counterclaims', Note by Secretariat (A/CN.9/WG.III.193, 22 January 2020);

²⁴ The European-Union - Singapore Investment Protection Agreement;

Литература**I. Първични източници**

1. Vienna Convention on the Law of Treaties (signed 23 May 1969, entered into force 27 January 1980) art.31(3)(c);
2. ICSID Convention;
3. Dossier of the ICC Institute of World Business Law;
4. CME Czech Republic BV (The Netherlands) v Czech Republic (partial award) 9 ICSID Rep 121 (UNCITRAL, 2001, Kuhn c, Schwebel & Handl);
5. Corn Products International v Mexico and Archer Daniels Midland Company and Tate & Lyle Ingredients Americas, Inc v Mexico, Order of the Consolidation Tribunal, 20 May 2005;
6. Plama Consortium Ltd v. Republic of Bulgaria, ICSID Case No ARB/03/24, Decision on Jurisdiction, 8 February 2005, at paras 180-1;
7. Southern Pacific Properties (Middle East) Limited v. Arab Republic of Egypt, ICSID Case No. ARB/84/3;
8. Yukos Universal Limited v Russian Federation, Final Award, PCA, Case No AA 227, IIC 652(2014), ICGJ 481 (PCA 2014), 18th July 2014, Permanent Court of Arbitration [PCA];

II. Вторични източници

1. Katia Yannaca-Small, „Parallel Proceedings”, The Oxford Handbook of Investment Law;
2. The Oxford International Arbitration Series, International Investment Arbitration, Substantive Principles, 2nd Edition of Campell McLachlan;
3. Procedural Issues in International Investment Arbitration (Jeffery Commission, Rahim Moloo);
4. Arbitration under International Investment Agreements. A guide to the key issues (Second edition by Katia Yannaca – Small, Oxford Edition);
5. Principles of International Investment Law – Rudolf Dolzer and Christopher Schreuer;
6. A Handbook of International Investment Law by Bungernberg, The Oxford
7. Lis Pendes in International Litigation, McLachlan;
8. Principles of Public International Law (Oxford, 6th Edn, 2003) – Brownlie
9. General Principles of Law as Applied by International Courts and Tribunals (Cambridge University Press, 1953) – Cheng B;
10. ‘The Use and Limits of Res Judicata and Lis Alibi Pendens as Procedural Tools to avoid Conflicting Dispute Settlement Outcomes’ (2003) – A Reinisch;
11. Katia Yannaca Small, „Consolidation of Claims: A Promising Avenue for Investment Arbitration?”
12. ILC Committee on International Commercial Arbitration, ‘Final Report on Lis Pendens and Arbitration’, (Toronto, 2006);
13. D Reichert, „Problems with Parallel and Duplicate Proceedings: The Lis Pendens Principles and International Arbitration”, 8(3) Arb Int’l 237 (1992);
14. ILC Committee on International Commercial Arbitration, Interim Report on ‘Res Judicata and Arbitration’ (Berlin, 2004);
15. A Reinisch, ‘The Use and Limits of Res Judicata and Lis Pendens as Procedural Tools to Avoid Conflicting Dispute Settlement Outcomes’, 3(1) The Law and Practice of International Courts and Tribunals (2004);
16. K Yannaca – Small, ‘Interpretation of Umbrella Clause in Investment Agreements’, OECD Working Paper (October 2006);
17. E Gaillard, ‘Treaty-Based Jurisdiction: Broad Dispute Resolution Clauses’ (2005) 234 (68) NYLJ 3.